

Godkjenning og tilsyn innen miljøretta helsevern

Svein Kvakland
Helsetjenesten, Molde kommune

Litt av hvert om

Grunnlaget for godkjenning og tilsyn
Virksomheter med krav om godkjenning

- Godkjenningsprosess
- Krav om internkontroll

NEMFOs tilsynskampanje 2016/2017

Erfaringer med kampanjebaserte tilsyn

Kommunenes tilsynsansvar

Lov om folkehelsearbeid § 9:

Kommunen skal føre tilsyn med de faktorer og forhold i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen, jf. § 8. Ansvar og oppgaver innen miljørettet helsevern som i denne lov er lagt til kommunen, kan i tillegg til å delegeres etter bestemmelsene i kommuneloven delegeres til et interkommunalt selskap.

Tilsynsansvaret er også beskrevet i ulike forskrifter

Godkjenning / melding

- Skoler
- Barnehager
- Frisør, hudpleie, **tatovering/piercing**, solarium
- Badeanlegg, basseng
- Virksomheter som kan spre legionella
- Asylmottak
- Utslipp av avløpsvann
- ++

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv.

- Trådte i kraft 1.1.96
- Alle barnehager og skoler skal være godkjent
- Nye veiledere i 2014
  - Miljø og helse i barnehagen (IS-2072)
  - Miljø og helse i skolen (IS-2073)

Forskriftas innhold

- § 1. Formål
- § 2. Virkeområde
- § 3. Definisjoner
- § 4. Internkontroll
- § 5. Opplysnings- og informasjonsplikt
- § 6. Krav om godkjenning
- § 7. Generelle krav
- § 8. Beliggenhet
- § 9. Utforming og innredning
- § 10. Muligheter for aktivitet og hvile mv
- § 11. Måltid
- § 12. Psykososiale forhold
- § 13. Rengjøring og vedlikehold
- § 14. Sikkerhet og helsemessig beredskap
- § 15. Førstehjelp
- § 16. Tilrettelegging basert på opplysninger om helseforhold
- § 17. Smittevern
- § 18. Røyking
- § 19. Inneklima/luftkvalitet
- § 20. Belysning
- § 21. Lydforhold
- § 22. Drikkevann
- § 23. Sanitære forhold
- § 24. Avfallshåndtering
- § 25. Tilsyn
- § 26. Virkemidler og dispensasjon
- § 27. Klage
- § 28. Straff
- § 29. Ikrafttreden

Ansvarsfordeling

Rektor / styrer:

- Påse at forskriftskrav overholdes, og rette seg etter pålegg fra kommunen (§ 4)
- Gi relevant informasjon til foresatte og/eller elever (§ 5)

Eier:

- Påse at det er etablert et internkontrollsystem (§ 4)
- Søke om godkjenning (§ 6)
- Sørge for førstehjelpsopplæring og utstyr (§ 15)

De nye veilederne

- Anbefaler ny godkjenningsordning
  1. Plangodkjenning
  2. Driftsgodkjenning
- Internkontrollarbeidet er sentralt

Skolen/barnehagen skal altså vite hva den skal gjøre, gjøre det, og etterpå kunne dokumentere at den har gjort det. (§ 4, s. 9)
- Planmessig vedlikehold vektlegges
- Fokuserer på **god praksis**

§ 21. Lydforhold

Virksomhetens lokaler og uteområde skal ha tilfredsstillende lydforhold.

Støy er definert som uønsket lyd. Individuelle forskjeller kan være avgjørende for om man har et støyproblem eller ikke. Støy oppleves som slitsomt, og kan derfor medvirke til stress og helseplager over tid, selv om støyen i seg selv ikke er så høy at den gir hørselsskade. Akseptabelt støynivå vil avhenge av ulike forhold som tid og sted, lydens art og subjektive forhold. Norsk Standard NS 8175:2012 og TEK 10 setter krav til lydforholdene i nye skoler og barnehager. For eksisterende barnehager bygget før 2008 benyttes NS 8175:2008.

I barnehagen vil det være tre hovedkilder til støy:

- Støy fra tekniske installasjoner som vifter, tørkeskap, ulike maskiner osv.
- Støykilder i rommet, for eksempel forårsaket av barnas aktivitet.
- Utendørskilder til støy som vegtrafikk, anleggsvirksomhet eller næringsvirksomhet.

Universell utforming og støy

Nye barnehagebygninger skal tilfredsstille kravene til universell utforming i plan- og bygningsloven. Det betyr at verdiene for bakgrunnsstøy, støy fra tekniske installasjoner og etterklangstid må være tilstrekkelig lave (for mer informasjon vises det til Norsk Standard NS 11001). Bakgrunnsstøy av alle slag (også musikk) fører til problemer ved alle former for hørselshemming. Dersom barnehagen ligger i nærheten av trafikkert vei, jernbane eller over en tunnel, vil den kunne utsettes for vibrasjoner og/eller strukturlyd.

Gode lydforhold kan oppnås bl.a. ved å ha hensiktsmessig akustisk demping og luftlydisolasjon samt ved å sørge for romdisponering, plassering og bruk som gir gode lydforhold. Klager på støy og etterklang i eksisterende barnehager må undersøkes nærmere i et samarbeid mellom barnehagen og byggeier.

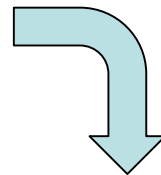
God praksis i barnehagen forutsetter følgende:

- Lydisolasjon mellom rom samt utforming og akustikk som sikrer tilfredsstillende lydforhold og god taleforståelse.
- NS 8175:2012 om lydforhold legges til grunn for planlegging av nye barnehager eller ved rehabilitering/endringer som er søknadspliktige etter plan og bygningsloven. For virksomheter bygget før 2012 legges NS 8175:2008 til grunn.
- Det gjennomføres regelmessige vurderinger av lydforholdene i barnehagen, både innendørs og på uteområdet.
- Aktivitetene er tilrettelagt slik at innendørsstøy reduseres mest mulig.

Godkjenning av skole/barnehage

«Søknad om godkjenning skal inneholde dokumentasjon som viser hvordan virksomhetens eier vil sikre at virksomheten planlegges, etableres, drives og videreutvikles i samsvar med forskriftens bestemmelser.»

INTERNKONTROLL

Erfaringer med totrinns godkjenningsprosess

- Generelt liten oppmerksomhet på kravet om godkjenning etter helselovgivninga
- Fornuftig med plangodkjenning og driftsgodkjenning
- Det er ikke grunnlag for å gi driftsgodkjenning ved ferdigstillelse av nybygg
- Tidkrevende å utarbeide rutiner og framskaffe aktuell dokumentasjon til internkontrollen

Nye tilsynsveiledere

Veileder for
kommunens tilsyn
med miljørettet
helsevern (IS-2288)

Helsedirektoratet, mai 2016

Veileder i tilsyn med
radon i skoler,
barnehager og
utleieboliger (IS-2409)

Statens strålevern, mai 2016

NEMFO | Nettverk for miljørettet folkehelsearbeid

(tidl. Forum for miljø og helse)

- Faglig nettverk for personer, institusjoner og virksomheter innen miljørettet folkehelsearbeid.
- Formidle kunnskap og informasjon om fagområdet miljørettet helsevern.
- Bidra til utvikling av kunnskapsgrunnlaget om miljøfaktorer i folkehelsearbeidet.
- Være pådriver overfor myndigheter og ulike sektorer i samfunnet for å øke kompetansen miljørettet folkehelsearbeid.
- Samarbeide med andre foreninger om økt kompetanse innen miljørettet folkehelsearbeid.

Nettadresse: www.nemfo.no

Facebook: www.facebook.com/Nemfo.no

E-post: post@nemfo.no

NEMFOs tilsynskampanje (1)

Fokusområde: inneklima i skoler

Ønske/behov for mer ensartet praksis i kommunene

- Gjennomføringsplan
- Kunnskapsgrunnlag
- Dokumentmaler for varsel, gjennomføring/sjekklistor, rapporter, vedtak om pålegg etc
- Evaluering, erfaringsinnhenting fra kommunene
- Sluttrapport

NEMFOs tilsynskampanje (2)

- Helsedirektoratet inviterte alle kommunen til å delta
- Pågikk i perioden 01.10.16 til 01.03.17
- 125 kommuner meldte seg på, majoriteten organisert i et interkommunalt samarbeid
- 1462 skoler ble informert om kampanjen, 467 skoler har hatt tilsyn
- Det ble avdekket 872 avvik

Krav til inneklima

- Forskrifta stiller funksjonskrav
- Veilederne viser til
  - Folkehelseinstituttets *Anbefalte faglige normer for inneklima* (Rapport 2015:1)
  - Teknisk forskrift (TEK 10 / TEK 17)
  - Strålevernforskrifta (radon, elektromagnetiske felt)
  - mm

Dokumentgrunnlag

(ligger på NEMFOs nettsider www.nemfo.no)

For kommunene:

- Mal for tilsynsvarsel til skoler
- Intervjuguide til bruk ved tilsynet
- Veiledning for bruk av intervjuguide
- Mal for tilsynsrapport
- Mal for pålegg om retting
- Mal for avslutting av sak

For skolene

- Informasjonsbrev fra lokal tilsynsmyndighet til alle skoler i kommunen
- Sjekkliste for forberedelse til tilsyn
- Tipsark for inneklima, renhold og vedlikehold

Sjekkliste for tilsynsfører

	Kan skolen dokumentere tilfredsstillende innelima?	Ja	Nei
	<ul style="list-style-type: none"> - Når ble det gjennomført en innelima måling på skolen sist? - Hva ble målt? (luftskifte (CO₂), temperatur, luftfuktighet, radon) - Hva ble resultatet? - Ble det iverksatt spesielle tiltak? - Ble elever, foresatte og lærere informert om resultatet? - Dersom det ikke er gjennomført innelima målinger på skolen i løpet av de siste 10 årene, er det noen spesiell grunn?	<p>God praksis § 19: -skolen kan dokumentere et tilfredsstillende innelima</p> <p>God praksis § 5: -rutiner som sikrer at tilsynsmyndigheten, ansatte foresatte og elever får nødvendig informasjon om forhold på skolen som kan ha negativ innvirkning på helsen</p> <p>Oversikt over innelimafaktorer og grenseverdier (Fhi-rapport 2015:1) -Luftkvalitet (maks 1000 PPM) -Temperatur (19-26 °C ikke over 22 ved fying) -Luftfuktighet 20 - 40 % relativ luftfuktighet -Radon tiltaksgrense 100 Bq/m³</p>	

Tipsark for tilsynsobjektet

Sjekkliste for oppfølging av inneklima i skolebygg	Behov for tiltak eller undersøkelser?	
	Ja	Nei
Er det faste drifts- og vedlikeholdsrutiner, og er disse innarbeidet i internkontrollsystemet?		
Er det god ventilasjon/frisklufttilførsel? Tips: <ul style="list-style-type: none"> - Luftes det i friminutter og pauser? Du får effektiv gjennomlufting ved å bruke vindu og dør. Hvis du lufter bare i 5-10 minutter med gjennomtrekk vil du unngå nedkjøling av flater. - Forlater elevene undervisningsrommene i friminuttet? - Er hastigheten på tilført friskluft er passe stor? - Er klasserommene møblert med tanke på kulde, trekk og varmestråling; pulten bør være 80 cm fra ytterveggen. - Trengs det rehabilitering av eksisterende eller installering av nytt ventilasjonsanlegg?		
Er temperaturen riktig? Tips: <ul style="list-style-type: none"> - Er termostater riktig innstilt og plassert? - Er det kaldras fra store vindusflater og trekk fra utettheter? - Er det tilfredsstillende solavskjerming?		

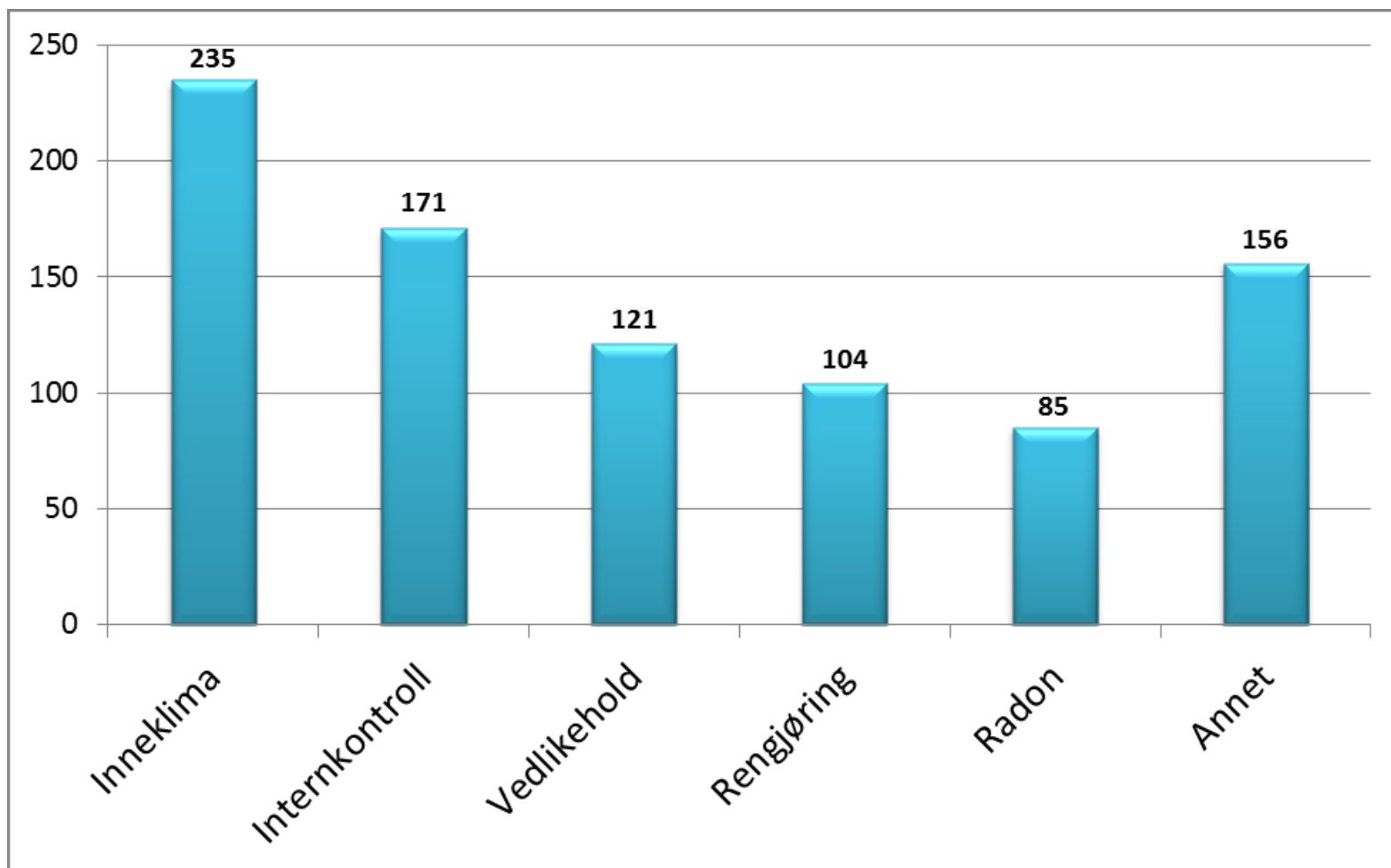
Kampanjeresultat

- 112 av 426 kommuner gjennomførte tilsyn
- Ca. halvparten har gjennomført tilsyn siste tre år
- Problematisk å få lukket avvik
- Kommunalt tilsyn med egne virksomheter er utfordrende
- 88 % ønsker å delta på flere kampanjer

Sluttrapport ligger på NEMFOs nettsider www.nemfo.no

Avvikene

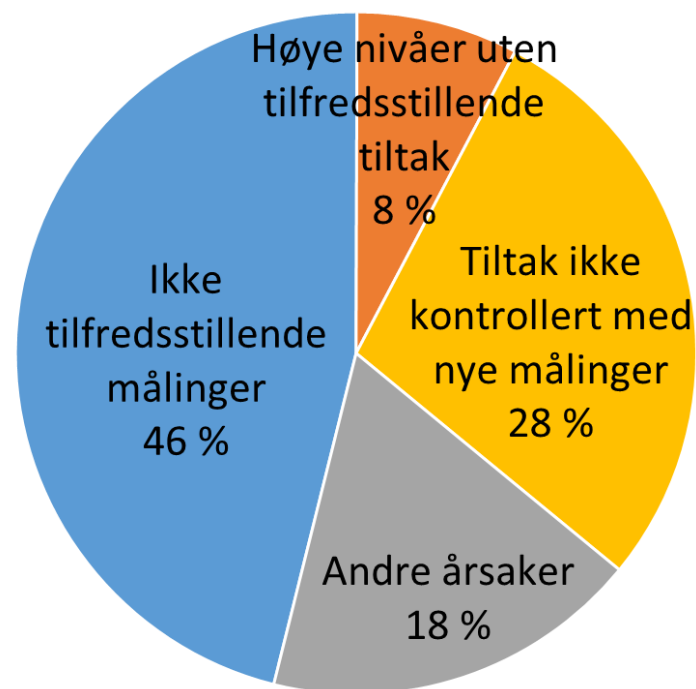
Noen kommentarer fra kommuner etter kampanjen

- Manglende kjennskap til regelverket blant skolene, det er opplæringsloven som "gjelder"
- Burde vært statlig tilsyn, liten respekt for det kommunale tilsynet
- Uhensiktsmessig å gi tvangsmulkt til egen kommune – vanskelig å følge opp krav om retting
- Utfordrende at vedtak sendes rektor, når det som regel er en eiendomsavdeling som må utbedre avvikene
- Opplever av skoler fraskriver seg ansvar, skolene har gjort sitt når avvikene er videresendt eiendomsavdelingen

Strålevernets kartlegging

- Strålevernet fulgte opp mtp. radon i skolene
- 103 kommuner
- 18 % kunne ikke dokumentere tilfredsstillende radonnivå
- Se Stråleverninfo 4/17

<https://www.nrpa.no/filer/99f4e84615.pdf>

Tilsyn i Molde

- Sendte ut informasjon om kampanjen til alle grunnskolene
- Gjennomførte tilsyn ved to skoler

Funn ved tilsynene i Molde

Avvik:

- Mangelfullt bygningsmessig vedlikehold
- Uteområde ikke tilfredsstillende opparbeidet
- Manglende renholdsplan

Egne erfaringer fra tilsyn

- Ulik grad av skriftlige prosedyrer og dokumentasjon i IK-system
- Ofte dårlig dokumentert status for inneklima
- Ujevn kvalitet på målinger, krever kompetanse
- Utfordrende at rektor eller styrer er formelt ansvarlig mens andre har driftsansvaret
- Viktig med informasjonsflyt mellom leder og driftsenhet

Status i Møre og Romsdal

- 9 av 36 kommuner deltok i kampanjen
- Helsedirektoratets kartlegginger av status for miljørettet helsevern har vist at feltet står svakt, spesielt i de mindre kommunene

Erfaringer etter tilsynskampanjen

- Styrker grunnlaget for arbeidet
- Forenkler prosessen for de som utfører tilsyn (og tilsynsobjektene)
- Gir ensartet praksis
- Bidrar til god saksbehandling

Takk for meg

Svein Kvakland

svein.kvakland@molde.kommune.no

Tlf. 71 11 12 45

Et lite case til slutt

<http://www.youtube.com/watch?v=YQi1KT4g1GE>

